

בבא קמא לט

עניין: רבי יעקב משלם חצי נזק

הקדמת שומר אמונים הקדמון

בזה הוא בשאר העניינים שנחלקו רז"ל, הכל הוא אמת ויציב לפי המקום והזמן, או העולם והבחינה. ודע כי אפילו בדברים שנאמרו בגמרא שנראין דברי מותר, ושלא בדקדוק, אין הדבר כן, אלא יש בהם פנימיות ורמז עצום, כגון הא דאיתא בבבא קמא דף ט"ל ב', תנו רבנן שור חרש שוטה וקטן שנגחו, ר' יעקב משלם חצי נזק, ופריך ר' יעקב מאי עבדתיה, אלא אימא ר' יעקב אומר משלם חצי נזק, עכ"ל. ומי שלא ידע הסוד שרמזו באמרו ר' יעקב משלם, יתמה ודאי ויאמר, דקארי לה אמאי קארי לה, הלא התירוץ פשוט, כי איך יעלה בדעת להבין דר' יעקב משלם חצי נזק. אבל האמת הוא שכווננו להעירנו על סוד נסתר, ואין כאן מקום לדברים הללו.

בראשית לו, כב

ואחות לוטן תמנע:

סנהדרין צט:

דאתן עלה מידת אחות לוטן תמנע מאי היא תמנע בת מלכים הואי דכתיב ^(א)אלוף לוטן ^(ב)אלוף תמנע ^(ג)וכל אלוף ^(ד)מלכותא בלא תאגא היא בעיא לאיגורי באתה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו אמרה מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא תהא גבירה לאומה אחרת נפק מינה עמלק דצערניהו לישראל מאי טעמא דלא איבעי להו לרחקה וילך ראובן בימי

פנים יפות סוף פרשת וישלח

באיוב ד' [יב] בפסוק ואלו דבר יגונב כי הנבואה לאליפז היתה דרך גניבה כאדם הבא אל פילגשו, וזהו שכתב ותמנע היתה פלגש לאליפז וכיון שלא תיקן יעקב אותיות נ"ע מן תמנע, לכך היה כח באליפז ברדפו אחריו ליקח ממנו ממונו, כיון שלא תיקן אותיות נ"ע שהוא שורש עני, אבל להמיתו לא היה בו כח כיון שתיקן אותיות ת"מ:

ויש לומר שזהו שאחז"ל [מ"ק יז:] כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני שבכח חכמה שבה יכולים להשליט עליו הדינים שהם מאחורי החכמה או אותיות ת"ם או אותיות ע"ן, ושמעתי רמז למה שאחז"ל בב"ק דף ל"ט ע"ב ר' יעקב משלם חצי נזק, ר' יעקב מאי עבדתיה אימא ר' יעקב אומר וכו', שהתנא השמיט תיבת אומר לרמזו על יעקב שהיה צריך לתקן עוד החצי, וזהו שנצטוונו לזכור את

ועוד כתב האריז"ל [עץ חיים שער ל"ב פ"א] שיעקב שורש נשמתו באה מאחורי החכמה העליונה ועליו היה לתקן ניצוצות האלו שנפלו משורשו. והנה אותיות שאחרי אותיות חכמה הם אותיות לוטן, והוא היה מניצוצות אלו שנפלו, ואחות רמז לחכמה כמו שאחז"ל [קידושין ל:] אחותי על שם חכמתה וכן הוא בזהר [תולדות קמ:] גבי רבקה שקראה אחותי על שם חכמתה, והנה אותיות תמנע מתחלפות באותיות הסמוכים שהם סמא"ל כי הת' סמוכה לאלף והיא היתה מבקשת להתתקן לכך הלכה אצל יעקב שיקחנה כדאיתא בסנהדרין [צט:] כי היא היתה משורשו, אך יעקב לא תיקן אלא מחצה שהם אותיות אלף למד המתחלפות באותיות תם, לכך אמרו [תענית ה:] יעקב לא מת, וכיון שלא קיבלה יעקב לתקן אותיות ס"ם הלכה אצל אליפז ומזה היתה חכמת אליפז התימני וקראה פלגש, וזה שכתב רש"י